

การบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4*

EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 BASED ON THE FOUR SANGAHAVATTHU PRINCIPLES

ต้องรัก พุฒศรี¹ และ วรกฤต เกื่อนช้าง²

Tongrak Putsri¹ and Worrakrit Thuenchang²

¹⁻²สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thongrakphootsree@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ (2) เสนอแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 291 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 50 คน และครู 241 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางจี้และมอร์แกน และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามตำแหน่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 35 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเชื่อมั่น 0.970 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินพัฒนาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย แต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 11 May 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 12 July 2026

2. แนวทางการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร นิเทศและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการปฏิบัติจริง สนับสนุนสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดจนใช้ผลการประเมินพัฒนาการเพื่อพัฒนาเด็กและยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษาระดับปฐมวัย, สังคหวัตถุ 4, การบริหารสถานศึกษา, การพัฒนาเด็กปฐมวัย

Abstract

This research aimed to (1) study the state of early childhood education administration in schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3, and (2) propose guidelines for early childhood education administration based on the Four Sangahavatthu principles. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative sample consisted of 291 school administrators and teachers in the academic year 2025, including 50 administrators and 241 teachers. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table, and stratified random sampling was applied according to position. The research instrument was a 35-item questionnaire, with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items and a reliability coefficient of 0.970. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were collected from 10 key informants using a semi-structured interview form and analyzed through content analysis to obtain in-depth information for developing appropriate administrative guidelines.

The findings revealed that

1. The overall state of early childhood education administration was at the highest level. When considered by aspect, the aspect with the highest mean was developmental assessment, followed by learning experience organization, environment, media and learning resources management, and learning experience plan writing. The aspect with the lowest mean was early childhood curriculum development; however, it was still at the highest level.

2. The guidelines for early childhood education administration in schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3 based on the Four Sangahavatthu principles indicated that administrators should provide opportunities for teachers to participate in curriculum development, supervise and provide continuous guidance, promote learning through play and hands-on activities, support a safe and suitable environment conducive to learning, and use developmental assessment results to improve children's development and systematically enhance the quality of early childhood education in accordance with school contexts and learner needs.

Keywords: Early Childhood Education Administration, Four Sangahavatthu Principles, School Administration, Early Childhood Development

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมิใช่เพียงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยการวางแผนหลักสูตร การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินพัฒนาการอย่างเหมาะสมกับวัยและบริบทของเด็กแต่ละคน ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ผ่านการอบรมเลี้ยงดู และการจัดประสบการณ์ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่องยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถนำข้อมูลไปใช้วางแผนพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เป็นพื้นที่ที่มีบริบทการจัดการศึกษาหลากหลาย ครอบคลุมสถานศึกษาทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวนมากกระจายอยู่ในหลายอำเภอ ซึ่งมีความแตกต่างด้านทรัพยากร บุคลากร และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สะท้อนให้เห็นบริบทของพื้นที่ที่มีสถานศึกษาหลากหลายขนาดและมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นและทรัพยากรทางการศึกษาจำกัด (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์, 2564) ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี

บทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม และพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และตอบสนองต่อความต้องการของเด็กปฐมวัย แม้ที่ผ่านมาจะมีนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบช่องว่างสำคัญ คือ งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์หรือการพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวม ขณะที่การศึกษาศาภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยเฉพาะยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการประเมินพัฒนาการ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารการศึกษาปฐมวัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีระบบ มีการวางแผน มีการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อที่เหมาะสม รวมถึงมีการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวม (นิภาพร ชัยวัฒน์, 2562)

หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยหลักทานช่วยส่งเสริมการสนับสนุนทรัพยากร สื่อ อุปกรณ์ และโอกาสในการพัฒนาครูและเด็ก หลักปิยวาจาช่วยพัฒนาการสื่อสาร การนิเทศ และการให้คำแนะนำแก่ครูอย่างสร้างสรรค์ หลักอตถจริยาช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล การร่วมแก้ปัญหา และการทำงานเพื่อประโยชน์ของเด็กปฐมวัย ส่วนหลักสมานัตตตาช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติต่อครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และต่อเนื่อง หลักธรรมดังกล่าวจึงสามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งพัฒนาการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้อย่างเป็นรูปธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย และเสนอแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนและพัฒนาการบริหารงานปฐมวัย ต่อครูในการจัดประสบการณ์และประเมินพัฒนาการเด็กอย่างมีคุณภาพ และต่อเด็กปฐมวัยในการได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน ภายใต้อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เหมาะสม และเอื้อต่อการเติบโตอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีวิธีดำเนินงานวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาสภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เสนอแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 1,200 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 291 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยจำแนกประชากรออกเป็น 2 ชั้นภูมิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละชั้นภูมิให้ได้จำนวนตามสัดส่วนของประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 50 คน และครูผู้สอน จำนวน 241 คน รวมทั้งสิ้น 291 คน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป 2) ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารสถานศึกษา 4 คน และ 3)

ผู้รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและหลักสังคหวัตถุ 4 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย 2) ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 5) ด้านการประเมินพัฒนาการ โดยในผลการวิจัยมีการรายงานผลครอบคลุมทั้ง 5 ด้านดังกล่าว การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามดำเนินการโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.548–0.761 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.970 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอน ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน จำนวนด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ มาใช้เป็นแนวคำถามเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ดำเนินการโดยเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็นคำถาม ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 291 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่ามีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับ จึงนำแบบสอบถามจำนวน 291 ฉบับ ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยประสานขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดส่งแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ โดยมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์หลังได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วน ถอดความ จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ และวิเคราะห์สภาพการจัดการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ พร้อมทั้งจัดลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน เพื่อนำไปกำหนดประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ในระยะที่ 2 โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51–4.50 หมายถึง มาก 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51–2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ระยะที่ 2 ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการบริหารการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการบริหารการศึกษาปฐมวัย 5 ด้าน เชื่อมโยงกับหลักสังคหวัตถุ 4 และสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศาภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล 291 คน แสดงผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวม

(n=291)

ที่	ผลการวิเคราะห์รายด้านทั้ง 5 ด้าน	ระดับสภาพการดำเนินงาน			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย	4.52	0.58	มากที่สุด	5
2	ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์	4.58	0.55	มากที่สุด	4
3	ด้านการจัดประสบการณ์	4.64	0.52	มากที่สุด	2
4	ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.61	0.53	มากที่สุด	3
5	ด้านการประเมินพัฒนาการ	4.68	0.50	มากที่สุด	1
โดยภาพรวม		4.61	0.54	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินพัฒนาการ ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านการจัดประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.52) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.53) และด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.55) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.58)

ผลดังกล่าวสะท้อนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนว่า สถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการประเมินพัฒนาการ ซึ่งอาจแสดงถึงการให้ความสำคัญกับการติดตามและนำผลการประเมินไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อย่างไรก็ตาม การที่ผลการประเมินทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเกี่ยวข้องกับลักษณะของแบบสอบถามที่เป็นการประเมินตามความคิดเห็นของผู้ตอบ จึงควรพิจารณาควบคู่กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ลึกซึ้งและรอบด้าน

มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวิเคราะห์ในตารางนี้เป็นการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นสำคัญ

2. ผลการเสนอแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ผลการเสนอแนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าสถานศึกษาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การช่วยเหลือเกื้อกูล และความเสมอภาคในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย โดยมีแนวทางสำคัญ คือ **ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย** ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูปฐมวัยมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการจัดทำ พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการจำเป็นของเด็ก ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนับสนุนว่า ผู้บริหารควรใช้หลักทานโดยการให้โอกาส ให้ความรู้ และสนับสนุนทรัพยากรแก่ครู ใช้หลักปิยวาจาในการรับฟังความคิดเห็น ใช้หลักอตถจริยาในการอำนวยความสะดวกและนำข้อมูลของครูไปใช้ประโยชน์จริง และใช้หลักสมานัตตตาโดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและต่อเนื่อง **ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์** ผู้บริหารควรตรวจสอบ ให้คำแนะนำ นิเทศ และติดตามการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ของครูอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักทานในการสนับสนุนทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ใช้หลักปิยวาจาในการให้ข้อเสนอแนะอย่างสุภาพและสร้างสรรค์ ใช้หลักอตถจริยาในการช่วยเหลือและร่วมแก้ไขปัญหา และใช้หลักสมานัตตตาในการนิเทศติดตามครูอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้คำพูดที่ให้กำลังใจ ช่วยจัดระบบการทำงาน และปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างเท่าเทียม เพื่อให้การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **ด้านการจัดประสบการณ์** ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และพัฒนาการของเด็ก โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติจริง และประสบการณ์ตรง รวมทั้งติดตามและปรับปรุงการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนับสนุนว่า สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูปฐมวัยได้ประเมินผลการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง มีพื้นที่ให้ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรม และจัดสรรเวลาให้ครูได้ทบทวนผลการจัดประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปสู่การปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กมากขึ้น **ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้** ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้มีความปลอดภัย เหมาะสม น่าสนใจ และเอื้อต่อการ

เรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดการและพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนับสนุนว่า ผู้บริหารควรช่วยประสานงานและแก้ไขปัญหา เช่น การซ่อมแซมพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย การจัดหาสื่อทดแทน และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน รวมทั้งดูแลสภาพแวดล้อมของทุกห้องเรียนอย่างเท่าเทียม โดยพิจารณาจากความจำเป็นและความเหมาะสมกับเด็กเป็นหลัก **ด้านการประเมินพัฒนาการ** ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินพัฒนาการของเด็กมาใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนับสนุนว่า ผู้บริหารควรผลักดันให้ผลการประเมินพัฒนาการถูกนำไปใช้จริงในระดับห้องเรียน เช่น การปรับแผน การปรับกิจกรรม การเลือกใช้สื่อ และการวางแผนดูแลเด็กเป็นรายบุคคล อีกทั้งควรบริหารการใช้ผลการประเมินด้วยความยุติธรรม โปร่งใส และต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการประเมินพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ ส่วนด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด **ทั้งนี้เป็นเพราะ**สถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ขณะเดียวกันด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย แม้อยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงเป็นงานที่มีความซับซ้อนกว่าการดำเนินงานประจำในชั้นเรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สุภิญญา แสงสนธิ (2560) ที่พบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านการประเมินพัฒนาการมีการดำเนินงานสูงสุด และด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยยังเป็นประเด็นที่ควรพัฒนา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับ นิภาพร ชัยวัฒน์ (2562) ที่พบว่า การพัฒนาการศึกษาปฐมวัยควรให้ความสำคัญกับการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และการพัฒนาครูให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้

ในการจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ OECD (2015) ที่เสนอว่า คุณภาพการศึกษาปฐมวัยควรพิจารณาจากการจัดประสบการณ์ สภาพแวดล้อม การติดตาม พัฒนาการ และการนำข้อมูลไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการบริหารศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ควรนำหลักทานปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ โดยมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสนับสนุนทรัพยากร การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการปฏิบัติต่อครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเสมอภาค **ทั้งนี้**เป็นเพราะการบริหารการศึกษาปฐมวัยเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักสังคหวัตถุ 4 จึงสามารถนำมาใช้เป็นกลไกในการบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ หลักทานปิยวาจาช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนทรัพยากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ และโอกาสในการพัฒนาครูหลักปิยวาจาช่วยให้การนิเทศ การให้คำแนะนำ และการสื่อสารกับครูเป็นไปอย่างสร้างสรรค์หลักอุตถจริยาช่วยให้ผู้บริหารมีบทบาทในการช่วยเหลือ แก้ปัญหา และร่วมพัฒนางานกับครูส่วนหลักสมานัตตตาช่วยให้การบริหารเป็นธรรม ทั้งถึง และต่อเนื่อง ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ อารยา เครือคำ (2560) ที่พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษาปฐมวัยช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านอารมณ์ จิตใจ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อกูลต่อเด็ก **สอดคล้องกับ** Siraj-Blatchford และ Manni (2007) ที่พบว่า ภาวะผู้นำในสถานศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการสื่อสารที่ดี การมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม การติดตาม ประเมินผล และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Epstein และคณะ (2018) ที่อธิบายว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นการเกื้อกูล การสื่อสารที่ดี การช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ดังนั้น การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงการบริหารงานวิชาการ บุคลากร ทรัพยากร และความร่วมมือของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และเอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ แนวทางการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานปฐมวัยในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ

จากผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการประเมินพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความเข้มแข็งในการติดตามและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาเด็ก ส่วนด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรยังเป็นประเด็นที่ควรส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

เมื่อนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์ พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถใช้เป็นกลไกในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ทาน ใช้ในการสนับสนุนทรัพยากร สื่อ อุปกรณ์ และโอกาสในการพัฒนาครูและเด็ก ปิยวาจา ใช้ในการสื่อสาร นิเทศ และให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ อตถจริยา ใช้ในการช่วยเหลือ ร่วมแก้ปัญหา และพัฒนางานปฐมวัยร่วมกัน และสมานัตตตา ใช้ในการบริหารงานด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เข้ากับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณธรรม มีส่วนร่วม เป็นระบบ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการประเมินพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการติดตาม ประเมิน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและพัฒนาการของเด็กมากยิ่งขึ้น แนวทางการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ควรดำเนินการโดยบูรณาการหลักทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เข้ากับการบริหารงานปฐมวัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ เพื่อให้การบริหารมีคุณธรรม มีส่วนร่วม มีการสื่อสารที่สร้างสรรค์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และเกิดความเสมอภาคในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยจัดทำเป็นแผนงานหรือแนวปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริง

1.2 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานปฐมวัย เช่น การนิเทศด้วยปิยวาจา การสนับสนุนทรัพยากรตามหลักทาน การช่วยเหลือครูตามหลักอตถจริยา และการบริหารอย่างเสมอภาคตามหลักสมานัตตตา

1.3 ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ความต้องการของผู้เรียน และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารงานปฐมวัยทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นรูปธรรม เช่น จัดประชุมวางแผนร่วมกับครู สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็น นิเทศติดตามด้วยถ้อยคำสร้างสรรค์ และช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูอย่างต่อเนื่อง

2.2 สถานศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยประจำปี โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของเด็กและท้องถิ่น เพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก

2.3 ครูปฐมวัยควรนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ การปรับแผนการจัดประสบการณ์ และการสื่อสารผลพัฒนาการกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนแต่ละประเภท

3.3 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นิภาพร ชัยวัฒน์. (2562). ปัญหาและแนวทางพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกัญญา แสงสนธิ. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). คู่มือดำเนินงานประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์. (2564). ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2564. เพชรบูรณ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์.

- อารยา เครือคำ. (2560). การพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบองค์รวมตามแนวพุทธในโรงเรียนวัด. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., Van Voorhis, F. L., Martin, C. S., Thomas, B. G., Greenfeld, M. D., Hutchins, D. J., & Williams, K. J. (2018). School, family, and community partnerships: Your handbook for action (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press. Retrieved May 16, 2026, from <https://eric.ed.gov/?id=ED586508>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- OECD. (2015). Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care. Paris: OECD Publishing. Retrieved May 16, 2026, from <https://doi.org/10.1787/9789264233515-en>.
- Siraj-Blatchford, I. & Manni, L. (2007). Effective leadership in the early years sector: The ELEYS study. London: Institute of Education, University of London. Retrieved May 16, 2026, from <https://eric.ed.gov/?id=ED513302>.